

งานศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบค้นว่า ชาวบ้านสร้างและใช้ประวัติศาสตร์อย่างไร เพื่อพิทักษ์สิทธิ์ของพวกเขาภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นระยะๆ แนวคิดหลักของงานศึกษา คือ การจัดการสมบัติสาธารณะของชุมชน โดยใช้แนวทางและวิธีการศึกษาแบบผสมผสานของหลายศาสตร์ เช่น ประวัติศาสตร์ นิเวศวิทยา และมานุษยวิทยาประยุกต์

พื้นที่สำหรับการวิจัย คือ หุ่งสาน ซึ่งเป็นเขตผลิตข้าวขนาดใหญ่ประมาณ 150,000 ไร่ ตั้งอยู่ ณ อำเภอพรหมพิรามและบางส่วนของอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ห่องแห่งนี้มีประวัติอันยาวนานของความเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาจากห่องที่เปิดให้ชุมชนเข้าไปบริหารจัดการทำมาหากิน มาสู่พื้นที่นาขนาดใหญ่ภายใต้การบริหารจัดการของรัฐ คือ นิคมสร้างตนเองหุ่งสานในปัจจุบัน

ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

ชุมชนต่างๆ ที่รายรอบอยู่ ณ หุ่งสานอาจแบ่งได้ 4 ประเภท ตามลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน พวกแรกเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่มาช้านาน พวกที่ 2 เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อพยพเข้ามาเป็นระยะๆ ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ พวกที่ 3 เป็นกลุ่มคนอพยพรุ่นใหม่ที่มาจากจังหวัดต่างๆ ในภาคกลาง พวกที่ 4 เป็นชุมชนที่ถูกแบ่งแยกไปขึ้นในเขตการปกครองใหม่ หลังจากการแบ่งวัดโบสถ์ออกไปจากพรหมพิราม

หุ่งสาน สำหรับชุมชนเหล่านี้ คือทรัพยากรเปิดที่พวกเขาสามารถทำมาหากินได้อย่างอิสระ เป็นพื้นที่ที่พวกเขาผลิตความสัมพันธ์ทั้งทางการผลิตและวัฒนธรรมประเพณี การแย่งชิงทรัพยากรยังไม่เกิดขึ้น เนื่องจากคนน้อยและความเหลือเฟือของทรัพยากร

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ ห่องแห่งนี้ ประมาณหลัง พ.ศ. 2500 เนื่องจากรัฐมีนโยบายสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ทำให้ปริมาณน้ำค่อยๆ หายไป ทำให้หุ่งสานเปลี่ยนสภาพจากพื้นที่ชุ่มน้ำ กลายเป็นผืนดินขนาดใหญ่

เหมาะแก่การปลูกข้าว คนจากภายนอกเริ่มอพยพเข้ามาจับจองที่ดิน รวมทั้งซื้อขายจากนายทุนผู้บุกเบิกที่ดิน การแทรกแซงของรัฐและทุน ทำให้อำนาจการจัดการสมบัติสาธารณะขั้นนี้หลุดไปจากชุมชน เมื่อสมบัติสาธารณะ ถูกแปรสภาพเป็นสมบัติปัจเจก การต่อสู้แย่งชิงจึงเกิดขึ้น รวมทั้งการเคลื่อนไหวเพื่อพิทักษ์สิทธิของชาวบ้าน

ความขัดแย้งดำเนินไปอย่างรุนแรงเมื่อรัฐปฏิเสศสิทธิของชาวบ้าน และอ้างว่าทุ่งสานเป็นสมบัติของรัฐตามกฎหมาย รัฐจัดตั้งนิคมสร้างตนเองทุ่งสานเพื่อยืนยันสิทธินี้ และจัดสรรที่ดินให้แก่ชาวบ้านผู้สมัครเป็นสมาชิก ชาวบ้านตอบโต้โดยเดินขบวนไปยังศูนย์อำนาจ ณ กรุงเทพฯ เพื่อยืนยันสิทธิการใช้ที่มีมาก่อนการประกาศกฎหมายของรัฐ

การต่อสู้ของชาวบ้านยุติลงประมาณหลัง พ.ศ. 2520 อาจกล่าวได้ว่าชาวบ้านได้ทั้งชัยชนะและความพ่ายแพ้ อำนาจในการจัดการทุ่งสานในฐานะเป็นสมบัติสาธารณะหลุดไปจากมือชาวบ้าน ทุ่งสานกลายเป็นสมบัติของปัจเจก แต่ก็อยู่ภายใต้การบริหารของนิคมฯ ซึ่งกลายเป็นสมบัติสาธารณะขั้นใหม่ของชาวบ้านแต่ยากสำหรับการเข้าถึง

ชาวบ้านทุ่งสานในปัจจุบัน พบว่าการรักษาพื้นที่น่ายากพอๆ กับการได้มันมา ชีวิตของพวกเขาคล้ายกับชาวนาในที่อื่นๆ มีหนี้สิน เล่าเรียนไม่สูง สุขภาพแย่ โอกาสที่จะเปลี่ยนงานก็มีน้อย แต่พวกเขามีวิญญาณของนักสู้ไม่ยอมแพ้ในการต่อสู้ใหม่ แต่ละชุมชนได้แสดงพลังของการปรับตัวเพื่อรักษาวิถีชีวิตของตนเองไว้ อันเป็นการตอบโต้ต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างมีมากมาย ชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ได้พลิกฟื้นประเพณีของตนขึ้นมาเพื่อจัดเป็นงานฉลองของหมู่บ้านไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว บ้างก็กลายเป็นผู้ประกอบการผลิตสินค้าที่ใช้ความรู้ทักษะที่สั่งสมมาแต่ดั้งเดิม บ้างก็จัดตั้งกลุ่มกันภายในชุมชนเพื่อระดมทุนในการจัดสวัสดิการภายในชุมชน เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์การเกษตร ฯลฯ พลังภายในถูกทำให้มันคงยิ่งขึ้น เมื่อถูกจัดการขยายออกเป็นเครือข่าย

This study has an aim to investigate how people from local communities construct and use their history for their right under changing situations. The main theme of the study is communal property management, which is combined the approaches and methods from history, ecology and applied anthropology.

The research site is Tungsan, huge area comprising of apporciwatery 150,000 rai for producing rice, located at the district of Phromphiram – Watbot , Phitsanulok province. The land had been wetland, which was open – for access under local control for making a living for a long time until it fell under state control, now know as the Thungsan Sattlement (Nikhom Thungsan).

The findings are as follows :

Local people living around Thungsan can be divided into 4 grounds; the original community had been there for a long time; the ethnic Lao community moved to settle here during the early Bangkok period; the new community came from the central region when they lost their land, and the separated community located at Watbot which was once under the Phromphiram control of. All these communities shaped the history of Thungsan which in the early was a stage of living together in harmony due as there was less population and plenty of resources. Over all, each community had its control over resources.

Changes have occurred after 1957. Under the state policy on the construction of dams, the water volume in Thailand has been gradually. From wetland to farmland, Thungsan has become perfect land for rice growing, inviting the newcomers to take over. At this stage, we begin to a struggle among

the peoples: the haves and the have – nots land contestation. The local communities lost their control over common property when faced with intrusion of the state and the capitalists.

Conflicts reached a peak when the state proclaimed that people's right of land was invalid as Thungshan had legally been reserved land since 1944. The so-called Nikhom Thungshan was set up in 1968 to provide land to individuals who were willing to be member as Nikhom Thungshan. Local people reacted to the establishment of Nikhom Thungshan demonstrating to government in Bangkok demanding that then land rights must be recognized.

Local struggles ended in the last decade of the 20th century. It can be said that local people both lost and gained in the game. Local control over resources was dissolved, Thungshan was no longer common property; it became private. Local control over resources was shifted to the hands of the Nikhom which assumed the new common property of the locals. But there is not open – access.

At present, local communities at Thungshan have found that keeping their rice – land is as hard as seeking their land. Like farmers elsewhere, they face many difficulties such as debts, ill – health, low education, less opportunity in seeking jobs, but they continue then struggle. Each community has shown its ability to protect itself, crating new ways of life as a dynamic response to changing situations. Example are plenty; the ethnic Lao community has restored traditional ritual performances to welcome tourists; some have produced goods with local knowledge and skills; some have set up organizations such as saving cooperatives community stores, agricultural cooperatives, that have greater strength. They have also created networks to assist others beyond their own communities.